

Епско певање уз гусле – нешто најпрезентативније што Срби имају

Гусларско певање, уз славу и коло, спадају у најзначајније елементе културног наслеђа Србије. Без гусала разговора нема

10. јануара 2017.

Гледајући уназад, даље и шире, гусле су инструмент који припада и везује се за словенски народ. Гусле су играле важну улогу у историји српске епске поезије будући да су гуслари — народни певачи, опевали догађаје из националне историје вековима, све док ти текстови нису коначно записани.

Већина песама говори о временима отоманске владавине и националне борбе за независност. Напорима Вука многе српске епске песме записане су и сачуване већ у раном 19. веку. У неким књигама и публикацијама се спомиње податак да су **српске гусле дочекале Фридриха првог Барбаросу када се у 12. веку састао у Нишу, са српским владаром Стефаном Немањом, где му је Немања понудио помоћ српске државе у крсташком рату. Кажу да је Барбароса био задивљен звуком гусала и певањем уз њих, па се много интересовао око појединости везаних за гусле.**

Гусле, као степски инструмент, даљим пореклом потичу из средње Азије. Срби, као једно од словенских племена степског порекла, донели су овај инструмент на простор југоисточне Европе. На врху гусала је често коњска или јарчева глава као симбол сточарства и номадских народа, док је гудало најчешће израђено у облику змије, као симбол горштакче љутине.

Касније се на гуслама срећу ликови националних јунака, а није случајно што се праве од јавора. Јавор има симболику и означавао је култ предака.

Такође се уз гусле славе преци. Гусле се још срећу и у Сирији, а код Лужичких Срба се среће гудачки инструмент под називом хусле. Такође, Срби који су мењали веру и примали ислам, били су задржали обичај опевавања својих муслиманских јунака уз гусле. Данас се овај обичај код њих готово изгубио. А код Срба на свим просторима на Балкану и шире певање уз гусле се одржало и негује се непрекидно. Млади и данас у значајном броју, од својих ближњих који певају уз гусле уче и сами да негују ову врсту певања и одржавају гусларске песме у континуитету. Данас има и девојака и жена које певају уз гусле што раније није био обичај.

Поводом актуелне теме да ће Албанија и Косово поднети захтев Унеску за заштиту народних епских песама које се певају уз гусле као албанску националну баштину, Слободан Драшковић, председник Савеза гуслара Србије каже да су гусларску традицију Албанци усвојили управо преко Срба. Ово друштво такође напомиње да гусле потичу из 11. века. – Имајући у виду да су се гусле најдуже задржале на нашим прострима и да су изузетно распрострањене управо у српском народу, Срби сматрају да се подразумевају као наш национални инструмент, каже Драшковић. Гусле постоје и код Хрвата и код муслимана у Босни, па и код Албанаца, али су они ту традицију усвојили преко Срба, као и многе друге ствари. Зато је важно да се ово питање реши на прави начин у Унеску. Сигурно је, међутим, да је велики број песама које се певају уз гусле преведен на албански језик или прилагођен њиховим догађајима и јунацима. Савез гуслара Србије сматра да је **гусларско певање, уз славу и коло, један од најрепрезентативнијих елемената културног наслеђа Србије.**

Др Данка Лајић Михајловић, етномузиколог, виши научни сарадник у Музиколошком институту САНУ, каже да је епско певање уз гусле још 2011. године у сардњи гуслара, њихових друштава и организација стручњака, предложено за упис на националну листу нематеријалног наслеђа, где је и уписано 2012. године. Др Данка Лајић Михајловић је 2014. године у издању Музиколошког института САНУ објавила обимну монографију о гуслама на 504 стране под насловом **„Српско традиционално певање уз гусле - гусларска пракса као комуникациони процес“.**

Бошко Сувајџић, професор Народне књижевности на Филолошком факултету у Београду, каже да су се гусле потврдиле у нашој средњевековној литератури чак и код Стефана Првовенчаног. Др Сувајџић каже да је епско певање уз гусле нешто најрепрезентативније што наш народ има.

У „причи“ око гусала значајно је и погледати списак знаменитих српских гуслара међу којима је слепи **гуслар Филип Вишњић** из села Трнова на Мајевици где је планирана изградња реплике његове родне куће.

Познати су и гуслари Тешан Гавриловић из Казанаца (Херцеговина), Старац Милија из Колашина, Старац Рашко из Колашина, Ђуро Милутиновић, слепи гуслар, Стојан Хајдук (Херцеговац), Анђелко Вуковић с Косова, Бранко Перовић (Никшић), Душан Добричанин из Куршумлије, Миломор Миљанић из Никшића, Ђорђе Копривица из Копривице, Бошко Вујачић и бројни, бројни други нардни гуслари наши савременици.

Међу нашим познатим личностима које добро гуслају су Амфилохије Радовић и Радован Карацић, отац Војо Билбија исповедник хашких затвореника. Од жена које певају уз гусле позната је Мила Мијаиловић (Котлаја).

Славица ЂУКИЋ